

Forumdag Humane Wetenschappen 2016

Welkomstwoord door Prof. Tony Valcke

Geachte aanwezigen

In naam van de organisatoren - de Specifieke Lerarenopleiding van de Universiteit Gent, de pedagogische begeleidingsdienst van het GO! en het interdiocesaan netwerk van begeleiders Humane Wetenschappen van het KOV - heet ik u allen van harte welkom op deze Forumdag Humane Wetenschappen.

Sommigen onder jullie waren hier misschien al in de voorbije jaren. Het is dan ook al de vierde editie van deze Forumdag en jullie blijvende belangstelling verheugt ons. We staan trouwens steeds open voor jullie suggesties van thema's bij toekomstige nascholingen.

Is er iemand die weet wie er op slide staat?

Misschien doet de naam **Dimitris Avramopoulos** een belletje rinkelen?

Het is de Europese commissaris bevoegd voor Migratie, Binnenlandse Zaken en Burgerschap. We hebben de voorbije maanden veel gehoord over Europese maar ook nationale spreidingsplannen, het mogelijk opbreken van het Schengen akkoord tot het herzien van het Verdrag van Genève. Maar toch is deze man niet echt gekend.

Toen we in juni **vorig jaar het thema** van deze editie vastlegden, konden we niet vermoeden hoe sterk dit thema de maatschappelijke en politieke agenda zou beheersen. Sinds vorig jaar beheerst het thema immers in grote mate de actualiteit, zoals de financiële en economische crisis jarenlang het nieuws domineerde.

Migratie en mobiliteit van mensen is een fenomeen van alle tijden, maar dit fenomeen groeit de laatste decennia wereldwijd en ook in onze Belgische samenleving. Dit zorgt voor een toenemende complexiteit en diversiteit.

In één jaar tijd verschenen alleen al in de Vlaamse kranten ongeveer 15 500 artikels over vluchtelingen en de vluchtelingencrisis. Om het wat in perspectief te plaatsen: het jaar daarvoor waren dat maar 2 700 artikels.

Ook de **academische interesse** in het thema neemt toe. De nationale, Europese en internationale migratiepolitiek staat op de agenda van congressen. Nu vrijdag 4 maart vindt aan de Faculteit Rechtsgeleerdheid de jaarlijkse Thorbecke-lezing plaats en die gaat dit jaar over ... migratierecht. Vorige maand nog werd aan de UGent het Centre for the Social Study of Migration and Refugees opgericht. In dat samenwerkingsverband probeert men de expertise te bundelen omdat migratie en vluchtelingen raakvlakken heeft met veel wetenschappelijke disciplines waaronder economie, sociologie, politicologie, rechten, pedagogie, psychologie, geschiedenis, taalkunde, criminologie, sociaal werk en geneeskunde. Men wil er de migratie- en vluchtelingenproblematiek op een interdisciplinaire manier bestuderen.

Hier kunnen we meteen ook de link maken met het **secundair onderwijs**. Aandacht voor thema's als gezondheid, psychosociaal welzijn, de arbeidsmarkt, discriminatie, emancipatie en participatie, maatschappelijke solidariteit, taal en identiteit, de criminalisering van migratie kunnen leiden tot een groeiend inzicht in de wereldwijde fenomenen van migratie, mobiliteit en vluchten.

De verhoogde instroom van het aantal vluchtelingen in ons land laat zich immers steeds meer voelen in het Vlaamse onderwijslandschap. Het aantal anderstalige nieuwkomers in de scholen neemt toe. OKAN klassen worden op steeds meer plaatsen ingericht. Vanuit het Vlaams Parlement zijn er maatregelen genomen om de scholen hierin extra te ondersteunen.

Vluchtelingen en migratie, asiel, hervestiging, transitmigratie, terugkeer, arbeidsmigratie, gezinshereniging, tijdelijke migratie, internally displaced persons ... Het zijn verwante begrippen maar al te vaak wordt er in de media onzorgvuldig omgesprongen met de **precieze betekenis van begrippen**. En het helpt ook niet dat sommige politici bewust nalaten een onderscheid te maken. Ik verwijs o.m. naar de framing van de gebeurtenissen in Keulen op oudejaarsnacht. Dat maakt het allemaal des te moeilijker een genuanceerd debat te voeren – ook in de klas. In een recent commentaarstuk stelde Bart Sturtewagen, hoofdredacteur van De Standaard, en ik citeer “De asielkwestie is voor velen die ze slechts via de media kennen en volgen een bron van onzekerheid en angst. De berichten erover zijn vaak negatief gekleurd en spreken over bedreigde rust en toenemend gevaar” (einde citaat).

En precies daarom moeten scholen er extra aandacht aan besteden. Het omgaan met asielzoekers die soms geen verstaanbare taal spreken, vaak traumatische ervaringen meedragen en niet vertrouwd zijn met onze gewoonten en verwachtingen is een delicate oefening en het vraagt een omzichtige aanpak. En het is in elk geval een thema dat de komende jaren **niet snel zal verdwijnen**. Onder meer de verwachte bevolkingsaan-groei in Afrika in combinatie met de klimaatverandering zullen in de toekomst nieuwe vluchtelingenstromen genereren. Oplossingen liggen niet voor de hand en vergen veel tijd.

Je kan het thema als leerkracht vanuit **verschillende invalshoeken** bekijken. Het is daarbij uitermate belangrijk bij te dragen tot een dieper inzicht in de verschillende oorzaken, de nuances in het debat. In de massamedia wordt vaak gefocust op migratie en meer specifiek op immigratie als een probleem. Leerkrachten kunnen onder meer wijzen op de Westerse verantwoordelijkheid in de klimaatverandering, in het ondersteunen van regimes die achteraf een voedingsbodem bleken te zijn voor radicalisering.

Er is de **historische invalshoek**. Er is nog steeds veel te doen rond de herdenking van WO I. Eind 1915 waren er in Engeland al een kwart miljoen vluchtelingen, waarvan 95% Belgen. Ter vergelijking: eind juni 2015 waren er, na vier jaar oorlog, 232 845 Syrische vluchtelingen in alle 28 EU-lidstaten samen. Wat kunnen we leren van de aanpak van Belgische vluchtelingen in Nederland of Engeland ten tijde van WO I?

Er is de **internationale dimensie**. De focus ligt maar al te vaak op de onmiddellijke omgeving, het eigen land, bij uitbreiding Europa. Maar de cijfers kunnen dit beeld nuanceren. In 2015 waren er in ons land 35 000 asielzoekers. Van ongeveer de helft werd de aanvraag goedgekeurd. Volgens cijfers van de VN Vluchtelingenorganisatie (UNHCR) waren er in 2015 wereldwijd 60 miljoen vluchtelingen. Nooit eerder sinds WO II waren zoveel mensen gedwongen op de vlucht. Sinds 2012 zijn er ruim 6 miljoen vluchtelingen bijgekomen, te wijten aan o.m. de oorlog in Syrië en de conflicten in de Centraal-Afrikaanse Republiek en Zuid-Soedan. De intern ontheemden, mensen die binnen de grenzen van hun eigen land op de vlucht zijn, vormen met 33,3 miljoen de grootste groep (cijfers 2014). Grensoverschrijdende vluchtelingen bevinden zich vooral in Zuidoost Azië (3,5 miljoen), Sub Sahara Afrika (2,9 miljoen) en het Midden-Oosten en Noord-Afrika (2,6 miljoen).

Deze cijfers tonen aan dat niet de rijkste maar net de armste landen de grootste vluchtelingenlast dragen. Maar de angst voor een aanzuigeffect is bepalend voor de houding van EU-landen.

Eén van de mogelijkheden die leerkrachten hebben is om aandacht te besteden aan **de rol van burgerschap** in het onderwijs. De UGent is bijvoorbeeld partner en een lezingenreeks door gevluchte wetenschappers georganiseerd door het Atheneum Wispelberg. Vaak wordt de positieve kant van migratie vergeten. Intelligente en creatieve mensen zullen de komende paar jaren in ons land doorbrengen, waar ze kunnen zorgen voor interessante uitwisselingen en nieuwe manieren om naar de dingen te kijken. Gisteren was Marita Khalidova aan de beurt, een Tjetsjeense kinderarts die in 2000 als vluchteling naar België kwam en hier intussen werkt als medisch secretaresse.

die **academische leerinhouden** koppelt aan een **maatschappelijk engagement** en waarover studenten **kritisch reflecteren**

Community Service Learning kan een interessante aanpak zijn. Dat is een ervaringsgerichte onderwijsvorm die academische/theoretische leerinhouden koppelt aan een maatschappelijk engagement en waarover studenten/leerlingen kritisch reflecteren. We zijn dit jaar aan de faculteit PSW gestart met een project waarbij studenten die de SLO volgen mee ingeschakeld worden voor de begeleiding van masterstudenten in de richting Sociologie. Deze studenten namen een engagement op in een aantal organisaties die met vluchtelingen werken. Hetzelfde kan ook toegepast worden in het secundair onderwijs waar IIn een engagement kunnen opnemen in dergelijke organisaties.

Het thema inspireert ook kunstenaars. Met Fuocoammare won regisseur Gianfranco Rosi vorige maand de Gouden Beer op het filmfestival in Berlijn. Hij volgde een jaar het leven op het Italiaanse eiland Lampedusa, waar jaarlijks duizenden vluchtelingen toestromen. De Berlinale stond dit jaar in het teken van migratie en om de vele verdrinkingsdoden te herdenken werden de zuilen van het Konzerthaus door Ai Weiwei ingepakt met reddingsvesten.

Dames en heren, wij nodigden voor vandaag **twee sprekers** uit die het thema vanuit hun **specifieke expertise** belichten.

Zo meteen zal **Charlotte Vandycke** het woord nemen. Zij is diensthoofd opvang en bescherming en woordvoerder bij Vluchtelingenwerk Vlaanderen. Vanuit haar ervaring zal ze focussen op het bredere kader van de vluchtelingencrisis en de uitdagingen voor onze maatschappij met aandacht voor specifieke knelpunten in de leefsituatie van vluchtelingen.

Na de middag zal **Peter Verlinden** in zijn lezing stilstaan bij de specifieke problematiek van minderjarige asielzoekers, al dan niet begeleid door ouders en/of familie, wat hun noden zijn en hoe opvangorganisaties én onderwijs daarop best inspelen.

Zowel in de voor- als de namiddag beschikken jullie over voldoende tijd om zich te begeven naar één van de **vijf workshops** waar u zich voor hebt ingeschreven. Studenten met boordjes in de hand zullen jullie begeleiden naar de lokalen.

Over de middag (van 12u tot 13:30u) is er een **broodjeslunch** voorzien.

Er is dan ook gelegenheid om één van de 10 standjes te bezoeken van **organisaties** die lesmateriaal rond het thema vluchtelingen en migratie ontwikkeld hebben.

Ik wens jullie een boeiende dag en geef nu graag het woord aan Charlotte Vandycke voor de eerste masterclass.